

La recerca en comunicació en el País Valencià

Presentació del número monogràfic sobre la recerca
en comunicació en el País Valencià

per Josep Lluís Gómez Mompert,
catedràtic d'Història de la Comunicació
de la Universitat de València

Els estudis d'investigació en el camp de la comunicació social de caràcter científic en el País Valencià tenen ja dues dècades, tot i que molt abans diferents estudiosos s'aproparen a aquest disciplina des d'altres matèries afins o abordaren directament l'àmbit a tall de reflexió i fins i tot d'anàlisi específica. Amb tot, però, la recerca moderna més o menys organitzada comença amb la implantació de les titulacions en periodisme, comunicació audiovisual i publicitat i relacions públiques a les universitats valencianes de la mà d'alguns professors investigadors formats preferentment en facultats de ciències de la informació en altres universitats.

D'aleshores ençà, l'eixida de diverses promocions de llicenciats i, especialment, de la formació d'investigadors a través dels cursos de doctorat als centres d'ensenyament superior públics o privats han conformat un bon grapat d'investigadors joves, a més d'alguns mestres seus de les àrees de comunicació, o d'àrees de coneixement veïnes. Tots plegats ja conformen una comunitat científica relativament reduïda però que ja ha aconseguit certa consideració científica dins del context valencià i un merescut reconeixement de les altres comunitats de recerca en comunicació de les altres nacionalitats o regions de l'Estat espanyol.

A hores d'ara, hom troba en el País Valencià no només sis universitats amb equips de recerca o investigadors en comunicació, sinó també altres estudiosos fora del món acadèmic, així com algunes organitzacions molt interessades a contribuir amb els seus treballs a la investigació en aquest camp, la qual cosa ja permet fer un balanç de l'estat de la qüestió. Aquest monogràfic és el primer estudi a fons de com ha estat i està la recerca en comunicació en el País Valencià, de quina és la seva dimensió o abast, de què s'ha ocupat o no, de quina qualitat té, etc.

Hi ha tot un seguit d'aspectes contextuals que marquen d'una o d'una altra manera bona part de la investigació en comunicació, com s'explica en alguns dels articles d'aquest monogràfic. Tal vegada un dels més evidents i comuns és el retard en la implantació de les titulacions en comunicació i, particularment, en l'ordre: primer, en una universitat privada professional i, després, a les universitats públiques. Com s'explica que la Universitat de València, reconeguda internacionalment i una de les més antigues d'Europa (cinc segles), que gairebé compta amb totes les carreres universitàries, no posés en marxa, per exemple, la titulació en periodisme fins a l'any 2000, quasi trenta anys després que l'Autònoma de Barcelona o la Complutense de Madrid?

És lògic que d'aquesta qüestió en són responsables els poders universitaris i també els polítics, però alhora palesa una feblesa de la societat civil progressista que potser tampoc va empènyer suficientment, mentre que alguns sectors ultracatólics sí que se'n van preocupar. Les llicenciatures de comunicació van començar al San Pablo - CEU el 1986 (amb

un Govern del PSPV-PSOE a la Generalitat) i a la Universitat de València el 1993. Aquest retard, i en aquesta prelació, no és pas aliè al comportament estructural del sector mediàtic valencià, tant pel que fa al funcionament dels mitjans de comunicació com pel biaix d'algunes recerques en comunicació o al tarannà de certs «professionals» (comunicadors i acadèmics).

Una altra qüestió indestriable de l'anterior són les contradiccions o paradoxes identitàries (que segons qui titlla d'insuficiència d'identitat nacional, de falsa consciència, d'identitat suplantada o acomplexada i fins i tot de m'«enfotisme» patriòtic), la qual tendeix a negar la possibilitat d'un espai de comunicació propi o a fer-lo massa subaltern de l'espanyol o del català (ras i curt, del madrileny o del barceloní). Això explicaria, parcialment, el nombre limitat d'estudis de comunicació sobre el País Valencià, com si la realitat comunicativa pròpia fos una desviació localista, escassament important, menor o poc apreciable (per «provinciana» o «nacionalista»), tot pensant en algun cas que investigant sobre allò més ampli (Espanya?) o allò *abstracte* s'és més valuós científicament. I, al mateix temps, com posant en dubte la necessària acotació científica factible i tot bandejant els fonaments de l'universalisme.

Amb tot, en els darrers tres lustres, inicialment des de la sociologia, la història, la lingüística o els estudis literaris, i després des de les àrees específiques de comunicació, s'ha produït una bona munió de recerques, algunes de les quals —amb independència que es refereixen directament o no al País Valencià— han suposat aportacions significatives. Aquests serien els casos de la sociologia de la comunicació, de la història de la comunicació i del periodisme, de l'estructura de la comunicació, de la comunicació periodística, dels estudis audiovisuals (preferentment de cinema) i fins a cert punt de la publicitat.

Els articles del present monogràfic mostren pràcticament tots els temes que han estat motiu de recerca teòrica, empírica o aplicada pels investigadors majoritàriament vinculats a les universitats valencianes i han estat redactats pels especialistes principals de cadascun dels àmbits en què es pot dividir el camp científic, tot i que aquests talls són sobretot operatius, atès que les fronteres entre ells sovint estan prou difuminades. S'ha inclòs l'economia de la cultura, perquè cultura i comunicació són cada cop més —en molts aspectes— sinònims o intercanviables. El conjunt de textos, però, representa sens dubte una àmplia i detallada radiografia de l'estat de l'art i pot ser útil no només perquè la mateixa comunitat es miri críticament en l'espill de seu treball d'investigació per tal de tenir un coneixement més panoràmic i alhora més precís del camp, sinó també per reforçar aquest, i perquè la recerca en comunicació sigui presentada en el món acadèmic i es doni a conèixer a la societat en general.

Abans d'acabar, vull expressar el testimoni de reconeixement i d'amistat, per la seva vàlua com a persona i com a investigador, del professor Daniel E. Jones, que va morir poc després de lliurar-nos el seu article per a aquest monogràfic. La seva qualitat humana i acadèmica ens esperona, als investigadors grans o joves, especialment perquè sense renunciar al seu origen llatinoamericà va integrar-se plenament en la cultura comuna de l'àrea lingüística catalana, i va saber fer una recerca local i global alhora, rigorosa i compromesa amb el territori de la mediterrània catalana. Gràcies, Daniel, pel teu mestratge i per la teva honestedat.